

ÇOK VATANDAŞLIK STATÜSÜNDEKİ TÜRK VATANDAŞLARININ ASKERLİK HİZMETİ

Türk Vatandaşlık Kanunu, Türk devleti vatandaşı olan kişiye aynı zamanda bir başka devletin veya birden fazla devletin vatandaşlığına da sahip olma imkânını tanımıştır. Türk devleti vatandaşı olan kişinin, aynı zamanda bir başka devletin de vatandaşı olması halinde “çifte vatandaşlık”, Türk vatandaşlığının yanında aynı zamanda birden fazla devletin vatandaşlığına sahip olması durumunda ise “çok vatandaşlık” durumu söz konusu olur. Ancak hem yasanın, hem de yönetmeliğin ilgili maddesinde kullanılan kavram “çok vatandaşlık” kavramıdır. Bugün itibarıyla vatandaşlığı düzenleyen kanun 29.05.2009 tarihinde yürürlüğe giren 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’dur.

Türk devleti vatandaşlığının yanında bir başka devletin ya da birden fazla devletin vatandaşlığına sahip olup da çifte vatandaşlığa ya da çok vatandaşlığa sahip olan bu kişiler bakımından Türkiye’de esas alınacak olan vatandaşlıkları Türk devleti vatandaşlığıdır ve gerek milletlerarası özel hukuk gerek vatandaşlık hukuku bakımından uygulanacak olan hukuk da Türk hukukudur. MOHUK madde 4/ (b)’ye göre, “birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olanlar hakkında, bunların aynı zamanda Türk vatandaşı olmaları halinde Türk hukuku uygulanır”.

Askerlik hizmetleri daha önce 1111 sayılı Askerlik Kanunu ve 1076 sayılı Yedek Subaylar ve Yedek Askeri Memurlar Kanunu ile düzenlenmişken, 7179 sayılı Askeralma Kanunu ile yeniden düzenleme yapılmış ve yukarıda bahsi geçen her iki kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece halihazırda askerlik hizmetleri konusundaki temel yasa 25 Haziran 2019 tarihinde yürürlüğe giren 7179 sayılı Kanun’dur.

İşbu Kanun’un 4’üncü maddesine göre; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan her erkek, askerlik hizmeti yapmaya mecburdur.

Kanuna göre askerlik çağı; Nüfus kayıtlarına göre her erkeğin 20 yaşına girdiği yılın ocak ayının birinci gününden başlayan ve 41 yaşına girdiği yılın ocak ayının birinci gününde biten süreyi kapsar. Bu süre, Cumhurbaşkanı kararıyla beş yıla kadar uzatılabilir veya kısaltılabilir. Askerlik çağı; yoklama, muvazafılık ve yedeklik olmak üzere üç döneme ayrılır. Hizmet süresi ise; erbaş ve erler için altı ay, yedek subay ve yedek astsubaylar için on iki aydır. Hizmet sürelerini ihtiyaca göre bir katına kadar artırmaya veya yarısına kadar azaltmaya Cumhurbaşkanınca karar verilebilir. Bu şekilde belirlenen hizmet süresi altı aydan az olamaz.

Doğumla ya da kanuni rüşt yaşından önce yabancı bir ülkeye giderek aynı zamanda o ülkenin vatandaşlığını da kazanan çok vatandaşlık hakkına sahip olarak tabiiyetinde bulunduğu diğer ülkede zorunlu askerlik hizmetini yerine getiren aslen Türk vatandaşlarının, bu ülkelerde yapmış oldukları askerlik hizmetinden muaf tutulmaları işlemine bu Kanun ile son verilmiştir. Muafiyet hakkına sahip olarak 26 Haziran 2019 tarihine kadar muafiyete esas teşkil eden

evrak ile dış temsilciliklere başvurmuş olanların veya başvuru evrakı askerlik şubesine ulaşmış olmasına rağmen işlem yapılmamış olanların işlemleri mülga 1111 sayılı Askerlik Kanunu hükümlerine göre sonuçlanacaktır.

Çok vatandaşlık hakkına sahip olanların diğer ülkede yapmış oldukları askerlik hizmetinin Türkiye’de geçerli sayılmasının tek istisnası iki ülke arasında ikili bir anlaşma olmasına bağlıdır.

Askeralma Kanunu’nun 45’inci maddesinin birinci fıkrası gereğince; İki ülkeden birinde yapılan askerlik hizmetinin sayılmasına dair ikili anlaşmalar kapsamında askerlik hizmetinden muaf tutulacak ya da ertelenecek yükümlülerin işlemleri anlaşma hükümlerine göre yürütülecektir.

Bu çerçevede hâlihazırda sadece Tunus ve KKTC ile ikili bir anlaşma bulunmaktadır. Bu anlamda bu ülkelerde askerlik görevini yerine getirmiş olanlara, söz konusu anlaşma hükümlerine göre muafiyet sağlanacaktır.

Bu ülkeler dışındaki ülkelerde yapılan askerlik hizmetleri Türkiye’de sayılmayacaktır ve aynı zamanda Türk vatandaşı olan çoklu vatandaşlığa sahip kişiler Türkiye’de de askerlik hizmetini yerine getirmek durumunda olacaklardır.

Çok vatandaşlık statüsündeki yükümlüler Türkiye’de eğitimlerine uygun olarak erbaş-er, yedek subay-yedek astsubay olarak askerlik hizmetini yerine getirebilecektir. Aynı zamanda başvuru şartlarını taşımaları halinde Askeralma Kanunu’nun 9’uncu maddesi gereği bedelli askerlik ve 39’uncu maddesi gereğince dövizle askerlik hizmetinden de yararlanabilirler.

Yasa, çok vatandaş statüsüne sahip kişilere birkaç ayrıcalık getirmiştir. Örneğin dövizle askerlik hizmetinden yararlanmak için sadece Türk vatandaşlığına sahip yurtdışında yaşayanlardan aynı zamanda çalışma şartı aranırken, yurtdışında ikamet eden ve çoklu vatandaşlık hakkına sahip olanlar en az üç yıl süre ile fiilen yabancı ülkelerde bulunmaları halinde çalışma şartı aranmadan birinci fıkrada belirtilen esaslara göre dövizle askerlik hizmetinden yararlandırılırlar.

Yine Kanun’un 38’inci maddesine göre; Yabancı ülkelerde ikamet eden çok vatandaşlık hakkına sahip olanlar, durumlarını ispata yarayan belgeler ile bağlı buldukları Türk konsoloslughuna başvurmaları halinde, bunların her türlü askerlik işlemleri, Bakanlık tarafından belirlenecek usul ve esaslara uygun olarak, 35 yaşını tamamladıkları yılın sonuna kadar ertelenebilir.

Diğer bir düzenleme ise Türk vatandaşlığını sonradan kazananlar ile ilgilidir. Askeralma Kanunu’nun 43’üncü maddesine göre; Türk vatandaşlığını sonradan kazananlar askerliklerini, vatandaşlığı kazandığı tarihteki yaş ve öğrenim durumlarına göre o yıl askerlik çağına giren yükümlüler gibi yapar. Bunlardan Türk vatandaşlığına alınmadan önce gelmiş oldukları ülkelerde askerlik yaptıklarını veya askerlik hizmetini yerine getirmiş sayıldıklarını belgeleyenler

ile vatandaşlığa alındıkları yıl, doğum ay ve günleri dikkate alınmadan, yirmi iki ve daha büyük yaşta olanlar askerlik yapılmış sayılır. Bu yükümlülerin şahsen askerlik şubelerine müracaatları beklenilmeden muafiyet işlemleri yapılır.

Sonradan Türk vatandaşlığına alınanların askerlikleri, istekleri halinde vatandaşlığa alındıkları tarihten itibaren yoklamaları yapılmadan iki yıl süreyle ertelenir. Ertelemenin sona ereceği yıl yoklamaları yapılarak o yıl askerlik çağına giren doğumlularla işlem görürler. Seferberlik ve savaş halinde ihtiyaca göre askere sevk edilebilir.

Çeşitli nedenlerle Türk vatandaşlığını kaybettikten sonra yeniden Türk vatandaşlığına alınanlar sonradan Türk vatandaşı olan hükümlü kapsamında değerlendirilmez. Bunların askerlik işlemleri önceki askerlik safahatları dikkate alınarak vatandaşlığı kaybettikleri tarihteki statülerine göre yürütülür. Bu madde hükümlerinden soy bağına bağlı olarak Türk vatandaşlığına sonradan alınanlar yararlanamaz.

Hazırlayan: Av. İrfan Güler